

DROGI DO NIEPODLEGŁOŚCI

Niepowtarzalna koniunktura międzynarodowa, jaka wystąpiła w ostatnich tygodniach I wojny światowej, została umiejętnie wykorzystana przez społeczeństwo polskie. Zareagowało ono na rozpad struktur zaborców tworzeniem własnych ośrodków władzy. W niedzielę, 10 listopada 1918 roku o godz. 7.30 na Dworzec Główny w Warszawie przybyli, zwolnieni z więzienia w Magdeburgu, brygadier Józef Piłsudski i płk Kazimierz Sosnkowski. Na dworcu powitali ich: w imieniu Polskiej Organizacji Wojskowej – por. Adam Koc, a w imieniu Zrzeszenia Byłych Wojskowych Polskich – kpt. Stanisław Krzaczynski. Po przyjęciu meldunków Józef Piłsudski przywitał się z regentem ks. Zdzisławem Lubomirskim, a następnie udał się z nim na krótką konferencję¹. W efekcie rozmów następnego dnia ukazało się orędzie Rady Regencyjnej o przekazaniu naczelnego dowództwa wojsk polskich brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu². Po utworzeniu Rządu Narodowego, któremu Rada Regencyjna – zgodnie ze swymi wcześniejszymi oświadczeniami – 14 listopada 1918 roku złożyła zwierzchnią władzę państwową brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu³.

Powrót Józefa Piłsudskiego nie rozwiązywał problemu kształtu przyszłego rządu. Sytuacja była skomplikowana, ponieważ istniały cztery ośrodki władzy: Rada Regencyjna, Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie, krakowska Polska Komisja Likwidacyjna, a także Rady Delegatów Robotniczych. Przystępując do tworzenia rządu, Józef Piłsudski porozumiał się on z Ignacym Daszyńskim. Skłonił go do rozwiązania rządu lubelskiego i przyjazdu do Warszawy. Dnia 15 listopada mianował go prezesem ministrów i polecił mu przedstawić listę członków rządu⁴.

¹ Powrót komendanta Piłsudskiego, „Kurjer Warszawski” 1918, 10 listopada, nr 311, dodatek nadzwyczajny.

² Orędzie Rady Regencyjnej w przedmiocie przekazania naczelnego dowództwa wojsk polskich brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu, „Dziennik Praw Królestwa Polskiego” 1918, nr 17, poz. 38.

³ Orędzie Rady Regencyjnej w przedmiocie rozwiązania Rady Regencyjnej i przekazania Najwyższej Władzy Państwowej naczelnemu dowódcy wojsk polskich Józefowi Piłsudskiemu, ibidem, 1918, nr 17, poz. 39.

⁴ Pod znakiem zapytania, „Kurjer Warszawski” 1918, 16 listopada, nr 317, wydanie wieczorne, s. 2.

[...] *W listopadzie (1918 roku – przyp. ZM) – wspomina Ignacy Daszyński – koalicyjny rząd był w Polsce niemożliwy. Piłsudski pragnął tego rządu, lecz i on liczył się z przeszkodami i zdecydował się na rząd ludowy*⁵.

16 listopada 1918 roku Józef Piłsudski wysłał do rządów Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch, Japonii, Niemiec i wszystkich państw uczestniczących w wojnie oraz państw neutralnych telegram notyfikujący powstanie państwa polskiego⁶. Tego samego dnia wysłał jeszcze telegram do marszałka Francji Ferdinanda Focha z prośbą o skierowanie Armii Polskiej we Francji do kraju⁷.

Powołanie Ignacego Daszyńskiego na stanowisko premiera wywołało sprzeciw prawicy. Zaproponowany skład rządu był dla niej również nie do przyjęcia. Impas, który nastąpił w rokowaniach międzypartyjnych, doprowadził do dymisji Ignacego Daszyńskiego w dniu 17 listopada 1918 roku. Józef Piłsudski przyjął dymisję i podziękował mu [...] *za prawdziwie obywatelską pracę [...], aby ułatwić [...] ciężkie zadanie utworzenia pierwszego rządu w wyzwolonej od obcego najazdu Polsce*⁸. Następnie odbył rozmowy z wieloma działaczami politycznymi, po czym postanowił utworzyć rząd z Jędrzejem Moraczewskim na czele, w którego skład miały wejść wszystkie ugrupowania polityczne⁹.

22 listopada 1918 roku Józef Piłsudski objął – jako Tymczasowy Naczelnik Państwa – najwyższą władzę Republiki Polskiej i miał ją sprawować do czasu zwołania Sejmu Ustawodawczego¹⁰.

Odrodzenie niepodległego państwa polskiego nastąpiło więc w listopadzie 1918 roku. Ten bezsporny fakt sprawiał, iż przez wiele lat były marginalizowane wydarzenia, które rozegrały się wcześniej na ziemiach polskich, np. podpisanie Aktu 5 listopada 1916 roku, w którym cesarz Austro-Węgier Franciszek Józef i cesarz Niemiec Wilhelm II proklamowali utworzenie samodzielnego państwa polskiego z dziedziczną monarchią i ustrojem konstytucyjnym¹¹.

⁵ Ignacy Daszyński, *Pamiętniki*, t. II, Warszawa 1957, s. 330.

⁶ *Notyfikowanie niepodległego państwa polskiego*, „Kurjer Warszawski” 1918, 18 listopada, nr 319, wydanie poranne, s. 4.

⁷ *Piłsudski do Focha*, ibidem, s. 4–5.

⁸ *Kronika polityczna*, ibidem, 1918, 18 listopada, nr 319, wydanie wieczorne, s. 4.

⁹ *Gabinet Moraczewskiego*, ibidem, wydanie poranne, s. 4.

¹⁰ *Dekret o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej*, „Dziennik Praw Królestwa Polskiego” 1918, nr 17, poz. 41.

¹¹ *Do mieszkańców Warszawskiego Jeneralnego Gubernatorstwa!*, „Dziennik Rozporządzeń dla Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego” 1916, nr 52; *Do mieszkańców lubelskiego Jeneralnego Gubernatorstwa!*, „Dziennik Rozporządzeń c. i k. Jeneralnego Gubernatorstwa Wojskowego dla Austriacko-Węgierskiego Obszaru Okupowanego w Polsce” 1916, cz. XV.

Dzień 5 listopada 1916 roku nie jest i nie może być uważany za początek odrodzenia państwa polskiego, mimo że takie sformułowania można spotkać. Niemniej jednak nowy stan rzeczy wprowadzony przez proklamację dwóch cesarzy pozwolił Polakom na tworzenie załączków organów władzy. Możliwość tę skwapliwie spożytkowano wbrew intencjom okupantów.

Od pierwszych chwil społeczeństwo oczekiwało utworzenia rządu polskiego. Nadzieje te jednak okazały się złudne. Pierwszym organem władzy w Królestwie Polskim była 25-osobowa¹² Tymczasowa Rada Stanu¹³ z marszałkiem koronnym Wacławem Józefem Niemojowskim na czele, której członków mianowali generałowie-gubernatorzy niemiecki i austro-węgierski. Inauguracja Tymczasowej Rady Stanu odbyła się 15 stycznia 1917 roku na Zamku Królewskim w Warszawie¹⁴. Liczyła ona osiem departamentów pomyślanych jako zawiązki przyszłych ministerstw, jednak trudno było uważać ją za pełniącą choćby w przybliżeniu funkcję rządu.

W ciągu roku 1917 doszło do dalszych przemian w ustroju Królestwa Polskiego. 25 sierpnia członkowie Tymczasowej Rady Stanu złożyli mandaty. Po dymisji członków Tymczasowej Rady Stanu, do załatwienia ogólnych spraw administracyjnych została powołana trzyosobowa Komisja Przejściowa z Józefem Mikułowskim-Pomorskim jako przewodniczącym¹⁵. Powstały kryzys został rozwiązany przez ustanowienie, patentem z 12 września, Rady Regencyjnej posiadającej pewne kompetencje głowy państwa¹⁶. 15 października 1917 roku w skład Rady zostali powołani: arcybiskup warszawski Aleksander Kakowski, prezydent Warszawy książę Zdzisław Lubomirski oraz honorowy prezes Stronnictwa Polityki Realnej

¹² Rada składała się z 25 członków, w tym 15 reprezentujących niemiecki obszar okupacyjny oraz 10 – austro-węgierski obszar okupacyjny.

¹³ *Rozporządzenie o tymczasowej Radzie Stanu w Królestwie Polskim*, „Dziennik Rozporządzeń dla Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego” 1916, nr 55, poz. 210; *Rozporządzenie c. i k. Jenerał-Gubernatora wojskowego z dnia 6 grudnia 1916 r. o tymczasowej Radzie Stanu w Królestwie Polskim*, „Dziennik Rozporządzeń c. i k. Jenerałnego Gubernatorstwa Wojskowego dla Austriacko-Węgierskiego Obszaru Okupowanego w Polsce” 1916, cz. XIX, poz. 120. Zob. więcej: Włodzimierz Suleja, *Tymczasowa Rada Stanu*, Warszawa 1998, passim.

¹⁴ *Tymczasowa Rada Stanu*, „Kurjer Warszawski” 1917, 15 stycznia, nr 15, wydanie wieczorne, s. 1

¹⁵ Włodzimierz Suleja, op. cit., s. 117–118.

¹⁶ *Patent z dnia 12 września 1917 r. o ustanowieniu władzy państwowej w Królestwie Polskim*, „Dziennik Rozporządzeń c. i k. Zarządu Wojskowego w Polsce” 1917, cz. XVI, poz. 75; *Patent z dnia 12 września 1917 r. o ustanowieniu władzy państwowej w Królestwie Polskim*, „Dziennik Urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego” 1917, nr 5.

Józef Ostrowski¹⁷. Uroczyste wprowadzenie jej na urząd odbyło się 27 października tegoż roku¹⁸.

Kandydatem regentów na stanowisko premiera rządu był hrabia Adam Tarnowski, wieloletni dyplomata w służbie Cesarstwa Austro-Węgierskiego, lecz sprzeciwił się temu niemiecki generał-gubernator Hans von Beseler. W wyniku kompromisu 26 listopada 1917 roku Rada Regencyjna powołała Jana Kucharzewskiego na stanowisko prezydenta ministrów Królestwa Polskiego¹⁹.

Pierwszy rząd Królestwa Polskiego składał się z ośmiu resortów, które nazwę ministerstw uzyskały formalnie 3 stycznia 1918 roku²⁰. Resorty te na ogół odpowiadały strukturze Tymczasowej Rady Stanu, z tym że Departament Gospodarstwa Społecznego został przekształcony w trzy nowe ministerstwa (rolnictwa i dóbr koronnych, handlu i przemysłu oraz aprowizacji). Z kolei Departament Pracy został przemianowany na Ministerstwo Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. Do rangi ministerstw nie zostały podniesione dwie agendy Tymczasowej Rady Stanu: Departament Spraw Politycznych (zwany także Departamentem Stanu), mający organizować Ministerstwo Spraw Zagranicznych, oraz Komisja Wojskowa. Organa te funkcjonowały przy prezydencie ministrów, podobnie jak Komisja Urzędnicza Państwa Polskiego²¹.

Gabinet nie miał wielkiego programu politycznego i nie wytyczał kierunków rozwiązania sprawy polskiej. Jego celem było przede wszystkim zorganizowanie władz państwowych i urzędów, głównie w zakresie administracyjnym i skarbowym oraz tworzenie wojska polskiego²². Sądownictwo²³ i szkolnictwo²⁴ zostały oddane w ręce polskie nim powołano Radę Regencyjną.

¹⁷ *Mianowanie Rady Regencyjnej*, „Kurjer Warszawski” 1917, 16 października, nr 286, wydanie poranne, s. 1. Zob. także: *Rada Regencyjna*, ibidem, wydanie wieczorne, s. 1.

¹⁸ *Wprowadzenie Rady Regencyjnej*, ibidem, 1917, 27 października, nr 297, wydanie wieczorne, s. 1.

¹⁹ *Rada Regencyjna*, ibidem, 1917, 28 listopada, nr 329, wydanie poranne, s. 1.

²⁰ *Organizacja rządu*, ibidem, 1918, 3 stycznia, nr 3, wydanie poranne, s. 1.

²¹ Tomasz Schramm, *Gabinety Jana Kucharzewskiego, Jana Kantego Steczkowskiego i Józefa Świeżyńskiego*, w: *Gabinety Drugiej Rzeczypospolitej*, red. Janusz Faryś, Janusz Pajewski, Szczecin – Poznań 1991, s. 13.

²² Janusz Pajewski, *Odbudowa państwa polskiego 1914–1918*, Warszawa 1978, s. 213.

²³ *Rozporządzenie z dnia 25 sierpnia 1917 r. o sądownictwie*, „Dziennik Rozporządzeń c. i k. Zarządu Wojskowego w Polsce” 1917, cz. XIV, poz. 71.

²⁴ *Rozporządzenie z dnia 26 września 1917 r. dotyczące szkolnictwa*, ibidem, 1917, cz. XVIII, poz. 78.

KALENDARIUM

28 VII 1914 – Z powodu niesatysfakcjonującej odpowiedzi na ultimatum wystosowane wobec Serbii, będące reakcją na zastrzelenie arcyksięcia Franciszka Ferdynanda i jego małżonki Zofii w zamachu w Sarajewie, Austro-Węgry wypowiedziały wojnę Serbii. W związku z tym zaczęła działać zasada domina, wywołana skomplikowanym systemem sojuszy międzynarodowych. Na mocy porozumień sojuszniczych Rosja ogłosiła mobilizację powszechną. W odpowiedzi Niemcy wypowiedziały wojnę Rosji, a następnie Francji. Rozpoczęła się I wojna światowa. Państwa zaborcze stanęły po dwóch stronach frontu.

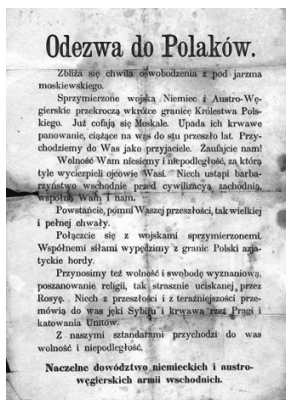
3 VIII 1914 – Józef Piłsudski utworzył w Krakowie z członków Związku Strzeleckiego i Polskich Drużyn Strzeleckich czteropłutonową 1. Kompanię Kadrową, która stanowiła załążek Wojska Polskiego. Dowódcą kompanii został Tadeusz Kasprzycki. [...] *Odtąd nie ma ani „Strzelców”, ani „Drużyniaków”* – stwierdził na pierwszej zbiórce Józef Piłsudski. *Wszyscy, co tu jesteście zebrani, jesteście żołnierzami polskimi. [...] Jedynym waszym znakiem jest odtąd orzeł biały*²⁵.

6 VIII 1914 – 1. Kompania Kadrowa wyruszyła z Oleandrów pod Krakowem i w Michałowicach przekroczyła granicę pomiędzy Galicją a Królestwem Polskim. Marsz pododdziału miał wywołać powstanie antyrosyjskie na terenie Królestwa Polskiego. W Miechowie nowym dowódcą kompanii został Kazimierz Jan Piątek. Razem z 2. kompanią Stanisława Tessaro i 3. kompanią Wacława Wieczorkiewicza zajęto Kielce, ale po bezskutecznej próbie przebicia się do Warszawy, wycofano się w stronę Krakowa.

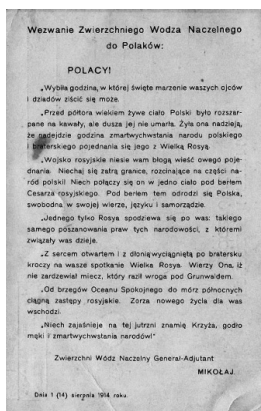
9 VIII 1914 – Naczelne dowództwa niemieckich i austro-węgierskich armii wschodnich wydały odezwę, w której zachęcały polską ludność zamieszkałą w Królestwie Polskim do połączenia się z wojskami państw centralnych w celu wypędzenia Rosjan z granic Królestwa. [...] *Przynosimy tu wolność i swobodę wyznaniową, poszanowanie religii, tak strasznie uciskanej przez Rosję*²⁶. Dokument ten nie zawierał jednak żadnych konkretnych zapewnień odnośnie do przyszłego państwa polskiego.

²⁵ Józef Piłsudski, *Pisma zbiorowe*, t. IV, Warszawa 1937, s. 7.

²⁶ Kazimierz Kumaniecki, *Odbudowa państwowości polskiej. Najważniejsze dokumenty 1912 – styczeń 1924*, Warszawa 1924, s. 25–26.

14 VIII 1914 – Wódz naczelny armii rosyjskiej – wielki książę Mikołaj Mikołajewicz wydał odezwę do ludności polskiej, w której czytamy m.in.: [...] *Niechaj się zatną granice rozcinające na części Naród Polski! Niech Naród Polski połączy się w jedno ciało pod berłem Cesarza Rosyjskiego. Pod berłem tym odrodzi się Polska swobodna w swojej wierze, języku i samorządzie*²⁷. Odezwa była skierowana do Polaków mieszkających w Galicji i na ziemiach zaboru pruskiego. Nie zawierała również żadnych konkretnych deklaracji dotyczących kształtu i charakteru przyszłego państwa polskiego.

²⁷ Ibidem, s. 27.

16 VIII 1914 – W wyniku połączenia Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych i lwowskiego Centralnego Komitetu Narodowego został utworzony w Krakowie Naczelny Komitet Narodowy. Na jego czele stanął Juliusz Franciszek Leo – ówczesny prezydent Krakowa. Komitet był najwyższą władzą wojskową, polityczną i skarbową dla Polaków na terenie Galicji. Pierwszą jego inicjatywą było utworzenie Legionów Polskich u boku armii austro-węgierskiej.

27 VIII 1914 – Z Polskich Drużyn Strzeleckich okręgu lwowskiego, Drużyn Bartoszewych oraz Drużyn Sokolich został utworzony we Lwowie Legion Wschodni. Komendantem Legionu został gen. mjr Adam Pietraszkiewicz, szefem sztabu zaś – kpt. Dionizy Jasienicki.

27 VIII 1914 – Ze Związku Strzeleckiego, Polskich Drużyn Strzeleckich okręgu krakowskiego oraz Związku Drużyn Podhalańskich został utworzony w Krakowie Legion Zachodni. Komendantem Legionu został gen. dyw. Rajmund Baczyński, szefem sztabu zaś – kpt. Włodzimierz Ostoja-Zagórski.

22 X 1914 – Organizacji powstałej w sierpniu 1914 roku w wyniku zjednoczenia działających na terenie Warszawy: Związku Strzeleckiego i Polskich Drużyn Strzeleckich została nadana nazwa „Polska Organizacja Wojskowa”. Jej komendantem naczelnym został najpierw Karol Rybasiewicz, a od 22 X 1914 roku – por. Tadeusz Józef Żuliński. POW prowadziła działalność o charakterze wywiadowczym i dywersyjnym skierowaną przeciw Rosji.

25 XI 1914 – Został utworzony w Warszawie Komitet Narodowy Polski. Na jego czele stanęli Zygmunt Wielopolski oraz Roman Dmowski. Komitet skupiał polityków związanych z Narodową Demokracją i innymi formacjami o charakterze

prawicowym, którzy widzieli szansę na odzyskanie niepodległości w sojuszu z Rosją i innymi państwami ententy. Objął on również patronat nad formowaniem polskich jednostek nazwanych Legionem Puławskim.

8 I 1915 – Z inicjatywy Henryka Sienkiewicza w szwajcarskiej miejscowości Vevey pod Lozanną został utworzony Komitet Generalny Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Jego głównymi zadaniami były udzielanie pomocy finansowej ofiarom wojny na ziemiach polskich oraz reprezentowanie sprawy polskiej wśród zachodniej opinii publicznej.

24 VIII 1915 – Na okupowanych przez Niemcy ziemiach Królestwa Polskiego zostało utworzone Generalne Gubernatorstwo Warszawskie. Zajmowało terytorium obejmujące gubernie: kaliską, warszawską, płocką i łomżyńską oraz część guberni piotrkowskiej i siedleckiej. Pozostała część Królestwa Polskiego była administrowana przez Generalne Gubernatorstwo Wojskowe dla Austriacko-Węgierskiego Obszaru Okupowanego w Polsce.

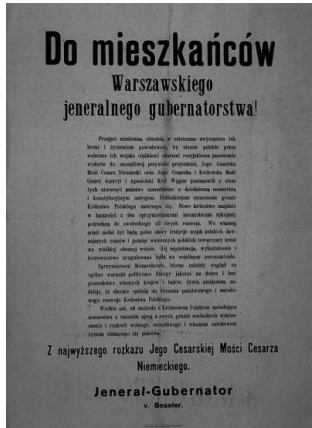
30 IX 1915 – Na froncie wschodnim wojska państw centralnych zajęły większość ziem polskich. W walkach po stronie tych wojsk aktywnie uczestniczyły brygady Legionów Polskich, m.in. pod Rokitną (13 VI 1915), Tarłowem (30 VI–2 VII 1915), Jastkowem (31 VII–3 VIII 1915), Rarańczą (4 VIII 1915), Kamionką (4–7 VIII 1915), Raśną (21–24 VIII 1915), Koszyszcami (29 IX–21 X 1915), Jabłonką (21 X 1915) i pod Kukłami (22–29 X 1915).

4–6 VII 1916 – Pod Kostiuchnowką na Wołyniu została stoczona bitwa Legionów Polskich przeciwko oddziałom rosyjskiego XLVI Korpusu Armijnego nacierającego w ramach ofensywy gen. Aleksieja Brusilowa.

20 IX 1916 – Legiony Polskie zostały przeformowane w Polski Korpus Posiłkowy.

5 XI 1916 – W Pszczynie został ogłoszony akt, podpisany przez cesarzy niemieckiego i austro-węgierskiego, w którym zapowiadano utworzenie z ziem Królestwa Polskiego państwa samodzielnego [...] z *dziedziczną monarchią i konstytucyjnym ustrojem*²⁸. W dokumencie tym nie określono jednak granic Królestwa, stwierdzając jedynie, że będzie ono funkcjonowało w sojuszu z Niemcami i Austro-Węgrami.

²⁸ *Do mieszkańców Warszawskiego Jeneralnego Gubernatorstwa!*, „Dziennik Rozporządzeń dla Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego” 1916, nr 52; *Do mieszkańców lubelskiego Jeneralnego Gubernatorstwa!*, „Dziennik Rozporządzeń c. i k. Jeneralnego Gubernatorstwa Wojskowego dla Austriacko-Węgierskiego Obszaru Okupowanego w Polsce” 1916, cz. XV.

25 XII 1916 – W rozkazie dziennym do rosyjskich sił lądowych i morskich car Mikołaj II zapowiedział [...] *odbudowanie wolnej Polski, złożonej z trzech dotychczas rozdzielonych części*²⁹. Akt ten otworzył szansę na życzliwsze potraktowanie sprawy polskiej przez państwa ententy, które dotychczas uważały kwestię niepodległości Polski za wewnętrzną sprawę Rosji. Po abdykacji cara 16 marca 1917 roku rozkaz przestał mieć jakiegokolwiek znaczenie.

2 I 1917 – Podczas zjazdu konserwatystów we Lwowie poparto obwołanie cesarza austriackiego Karola I królem Polski.

11 I 1917 – Ignacy Paderewski przedstawił koncepcję utworzenia Stanów Zjednoczonych Polski.

14 I 1917 – Z inicjatywy władz niemieckich i austro-węgierskich rozpoczęła w Warszawie działalność Tymczasowa Rada Stanu z marszałkiem koronnym Wacławem Józefem Niemojowskim na czele. Była to instytucja, która miała przygotować polską administrację na terytorium Królestwa Polskiego. Równocześnie rozpoczęto działania na rzecz przekształcenia Legionów Polskich w Wojsko Polskie.

²⁹ *Powstanie II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów 1866–1925*, red. Halina Janowska, Tadeusz Jędruszcak, Warszawa 1981, dok. 130, s. 317.

16 I 1917 – Polska Organizacja Wojskowa oddała się do dyspozycji Tymczasowej Rady Stanu. Komendant naczelny POW Tadeusz Kasprzycki wręczył marszałkowi koronnemu Wacławowi Niemojowskiemu odpowiedni akt w tej sprawie³⁰.

21 III 1917 – w Warszawie odbyło się 11 posiedzenie Tymczasowej Rady Stanu, na którym Józef Piłsudski zreferował sprawę uposażenia i zaopatrzenia w żywność w Legionach Polskich.

10 IV 1917 – Przekazanie niemieckim władzom okupacyjnym przez Austro-Węgry zwierzchnictwa nad Polskim Korpusem Posiłkowym. Formalne utworzenie Polskiej Siły Zbrojnej (*Polnische Wehrmacht*) i objęcie urzędu Naczelnego Wodza Wojsk Polskich przez generalnego gubernatora warszawskiego gen. Hansa Hartwiga von Beselera.

2 VII 1917 – Z powodu polityki nieufności prowadzonej przez cesarzy Niemiec i Austro-Węgier względem Polski oraz podporządkowania formowanego Wojska Polskiego niemieckiemu dowództwu Józef Piłsudski odmówił dalszej współpracy z Tymczasową Radą Stanu.

3 VII 1917 – W obecności przedstawicieli władz okupacyjnych Tymczasowa Rada Stanu uchwaliła projekt tymczasowej organizacji polskich naczelnych władz państwowych, w którym zarezerwowała sobie uprawnienie do powołania regenta.

8 VII 1917 – Komisja Sejmowo-Konstytucyjna Tymczasowej Rady Stanu przyjęła projekt konstytucji państwa polskiego.

³⁰ Wojskowe Biuro Historyczne (dalej – WBH), I.341.1.424, Do Jaśnie Wielmożnego Pana Marszałka Koronnego w Warszawie, Komenda Naczelna POW nr 783 z 16 I 1917 r.

9 VII 1917 – Józef Piłsudski zwrócił się z apelem do polskich żołnierzy o nie składanie przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro-Węgier i niewstępowanie do Polskiej Siły Zbrojnej.

22 VII 1917 – W wyniku kryzysu przysięgowego w Legionach Polskich Józef Piłsudski i Kazimierz Sosnkowski zostali aresztowani przez władze niemieckie i osadzeni w twierdzy w Magdeburgu. Konsekwencją tzw. kryzysu przysięgowego było internowanie dużej części oficerów w obozie w Beniaminowie pod Warszawą, a szeregowych – w Szczypiornie koło Kalisza.

24 VII 1917 – Pod Krechowcami koło Stanisławowa został stoczony bój między walczącym po stronie rosyjskiej 1 Pułkiem Ułanów płk. Bolesława Mościckiego a Niemcami.

15 VIII 1917 – W Lozannie został utworzony Komitet Narodowy Polski z Romanem Dmowskim na czele. Jego siedzibą miał być Paryż. Do zasadniczych zadań Komitetu należały: integracja zachodnich środowisk polonijnych, reprezentowanie sprawy polskiej wobec rządów państw ententy, organizowanie polskiego życia politycznego na Zachodzie oraz nadzór nad formowaniem Armii Polskiej we Francji. We wrześniu rząd francuski uznał KNP za oficjalne przedstawicielstwo polskie. W październiku podobne deklaracje złożyły władze Wielkiej Brytanii i Włoch, a w listopadzie – Stanów Zjednoczonych Ameryki.

25 VIII 1917 – Członkowie Tymczasowej Rady Stanu złożyli mandaty.

28 VIII 1917 – Została utworzona trzyosobowa Komisja Przejściowa Tymczasowej Rady Stanu z Józefem Mikułowskim-Pomorskim jako przewodniczącym.

12 IX 1917 – W związku z dymisją Tymczasowej Rady Stanu władze niemieckie wydały patent o ustanowieniu władzy państwowej w Królestwie Polskim, w tym o ustanowieniu Rady Regencyjnej, która – do czasu powołania monarchy – miała sprawować formalnie tymczasową władzę na terytorium Królestwa Polskiego.

15 X 1917 – Została powołana Rada Regencyjna Królestwa Polskiego w składzie: arcybiskup warszawski Aleksander Kakowski, prezydent Warszawy książę Zdzisław Lubomirski oraz honorowy prezes Stronnictwa Polityki Realnej Józef Ostrowski. Uroczyste wprowadzenie Rady na urząd odbyło się 27 października tegoż roku. W latach 1917–1918 Rada Regencyjna podjęła wiele działań prawno-administracyjnych umożliwiających utworzenie w 1918 roku niepodległego państwa polskiego.

15 XI 1917 – Po zdobyciu władzy w Rosji w wyniku rewolucji październikowej, Rada Komisarzy Ludowych Rosyjskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej ogłosiła Deklarację Praw Narodów Rosji, w której przyznała prawo do samookreślenia i utworzenia samodzielnego państwa wszystkim narodom zamieszkującym tereny Rosji. Powołując się na ten dokument, w grudniu 1917 roku niepodległość ogłosiły Finlandia, Litwa i Łotwa. W styczniu 1918 roku suwerenność uzyskała Ukraina, w lutym – Estonia, w kwietniu – Zakaukazie, a w listopadzie – Polska.

26 XI 1917 – Został utworzony rząd Królestwa Polskiego z Janem Kucharzewskim jako prezydentem ministrów. W skład rządu weszli szefowie resortów³¹: aprowizacji – Stefan Przanowski, handlu i przemysłu – Jan Zagleniczny, opieki społecznej i ochrony pracy – Stanisław Staniszewski, rolnictwa i dóbr koronnych – Józef Mikułowski-Pomorski, skarbu – Jan Kanty Steczkowski, sprawiedliwości – Stanisław Bukowiecki, spraw wewnętrznych – Jan Stecki oraz wyznań religijnych i oświecenia publicznego – Antoni Ponikowski. Rząd ten przejął od Komisji Przejściowej Tymczasowej Rady Stanu, przekazane przez władze okupacyjne, działy administracji, tzn. zarząd sądownictwa oraz zarząd szkolnictwa.

3 I 1918 – Rada Regencyjna wydała dekret o tymczasowej organizacji władz naczelnych w Królestwie Polskim.

8 I 1918 – Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Thomas Woodrow Wilson w orędziu noworocznym ogłosił 14 punktów stanowiących, jego zdaniem, fundament powojennego ładu międzynarodowego. W 13 punkcie stwierdził on, że [...] *Należy stworzyć niezawisłe państwo polskie, które powinno obejmować terytoria zamieszkałe przez ludność niezaprzeczalnie polską, któremu należy zapewnić swobodny i bezpieczny dostęp do morza i którego niezawisłość polityczną i gospodarczą oraz integralność terytorialną należy zagwarantować paktem międzynarodowym*³².

9 II 1918 – W Brześciu nad Bugiem państwa centralne podpisały układ pokojowy z powstałą w styczniu 1918 roku Ukraińską Republiką Ludową. W traktacie przyznano jej m.in. Chełmszczyznę i część Polesia. Spotkało się to z ostrymi protestami ze strony polskiej.

13 II 1918 – Protestując przeciw zawarciu traktatu pokojowego między państwami centralnymi a Ukraińską Republiką Ludową, Rada Regencyjna ogłosiła, że odąd będzie [...] *czepać prawo sprawowania zwierzchniej władzy państwowej, opierając się na woli Narodu, wierząc, że Naród pragnie posiadać symbol swej niepodległości i około tego symbolu stanąć zamierza*³³.

³¹ W dniu 3 I 1918 roku resorty uzyskały formalnie nazwę ministerstw.

³² Ludwik Gelberg, *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów*, t. II, Warszawa 1958, s. 13.

³³ Kazimierz Kumaniecki, op. cit., s. 112.

15 II 1918 – Została ogłoszona odezwa Rady Regencyjnej do Wojsk Polskich, w której zwraca się ona z patriotycznym nakazem, by oficerowie i żołnierze Wojsk Polskich [...] *w tej tak poważnej chwili w służbie dla Ojczyzny z hartem i spokojem wytrwali*³⁴.

4 IV 1918 – Rada Regencyjna powołała nowy rząd z prezydentem ministrów Janem Kantym Steczkowskim na czele. W jego skład weszli ministrowie: handlu i przemysłu (od 17 IV) – Bogdan Broniewski, opieki społecznej, ochrony pracy i zdrowia publicznego – Witold Chodźko, rolnictwa i dóbr koronnych – Stanisław Dzierzbicki, skarbu – Jan Kanty Steczkowski, sprawiedliwości – Józef Higersberger, spraw wewnętrznych – Jan Stecki oraz wyznań religijnych i oświecenia publicznego – Antoni Ponikowski.

7 X 1918 – Wobec coraz gorszej sytuacji Niemiec na froncie zachodnim Rada Regencyjna proklamowała powstanie niepodległego państwa polskiego, które miało być zbudowane zgodnie z założeniami opisanymi w 13 punkcie orędzia prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Thomasa Woodrowa Wilsona.

12 X 1918 – Rada Regencyjna przejęła od okupantów władzę zwierzchnią nad Wojskiem Polskim.

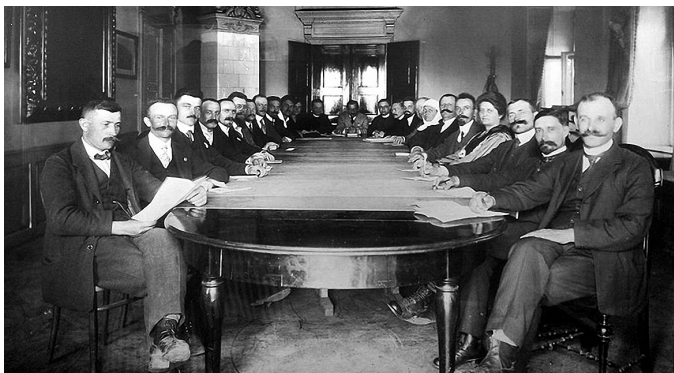

15 X 1918 – Wobec zbliżającej się nieuchronnie klęski państw centralnych posłowie polscy złożyli w wiedeńskim parlamencie deklarację, iż od tej chwili uważają się za obywateli wolnego i zjednoczonego państwa polskiego.

19 X 1918 – Została powołana 22-osobowa polska Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego. Wybrano Prezydium Rady (trzech prezydentów: ks. Józef Londzin, Tadeusz Reger i Jan Michejda) i sekretarza Rady (Paweł Bobek). Rada postanowiła

³⁴ Ibidem, s. 115.

powiadomić władze austriackie o swoim powstaniu i o przejęciu Księstwa Cieszyńskiego w imieniu powstającego państwa polskiego.

21 X 1918 – Niemiecki generał gubernator warszawski Hans Hartwig von Beseler złożył urząd Naczelnego Wodza Polskiej Siły Zbrojnej.

25 X 1918 – Rada Regencyjna powołała nowy rząd Królestwa Polskiego z prezydentem ministrów Józefa Świeżyńskiego na czele, który jako pierwszy nie starał się o akceptację władz okupacyjnych niemieckich i austro-węgierskich. W jego skład weszli ministrowie: aprowizacji – Antoni Minkiewicz, handlu i przemysłu – Andrzej Wierzbicki, komunikacji – Wacław Paszkowski, rolnictwa – Władysław Grabski, skarbu – Józef Englich, sprawiedliwości – Józef Higersberger, spraw wewnętrznych – Zygmunt Chrzanowski, spraw wojskowych – Józef Piłsudski³⁵, spraw zagranicznych – Stanisław Głabiński, wyznań religijnych i oświecenia publicznego – Antoni Ponikowski oraz zdrowia, opieki społecznej i ochrony pracy – Józef Wołczyński³⁶.

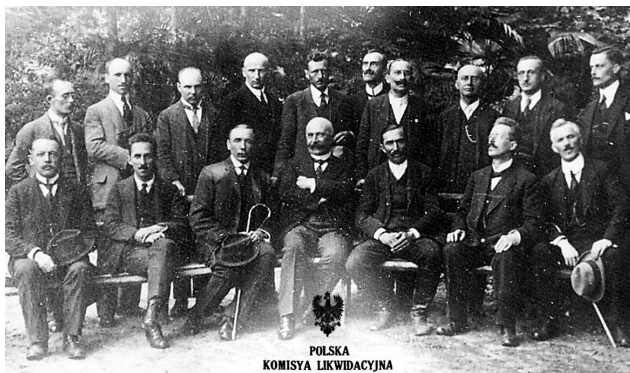
28 X 1918 – Rada Regencyjna powołała gen. Tadeusza Rozwadowskiego, wcześniej nieoficjalnego doradcę RR, na stanowisko szefa Sztabu Generalnego Wojsk Polskich. Generał niezwłocznie przystąpił do organizacji Sztabu Generalnego i Ministerstwa Spraw Wojskowych.

28 X 1918 – W związku z deklaracją cesarza Karola I o federalizacji Monarchii Habsburskiej, w Krakowie powstała Polska Komisja Likwidacyjna z Wincentym

³⁵ Sprawami wojskowymi miał zarządzać tymczasowo gen. Tadeusz Rozwadowski, który został mianowany szefem Sztabu Generalnego. Zob.: Tomasz Schramm, op. cit., s. 25.

³⁶ W dniu 30 X 1918 roku Ministerstwo Zdrowia, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy podzielono na dwa resorty – tekę ministra ochrony pracy otrzymał Józef Wołczyński, a wakat na stanowisku ministra zdrowia i opieki społecznej nie zdążono obsadzić. Zob. ibidem.

Witosem na czele. Jej zadaniem miało być przejęcie władzy administracyjnej od władz austriackich i ustanowienie państwowości polskiej w Galicji.

31 X 1918 – W Tarnowie żołnierze Polacy z austriackiego 20 Pułku Piechoty oraz peowiacy opanowali i obsadzili patrolami dworzec kolejowy, banki, pocztę, starostwo oraz inne urzędy. Rozbrojono dwie kompanie asystencyjne podporządkowane krakowskiemu Militärkommando³⁷. Komendę garnizonu objął płk Kajetan Amirowicz, najstarszy stopniem wojskowym oficer Polak³⁸.

31 X 1918 – W Krakowie zostały rozbrojone wojska austriackie przez oddziały poruczników Antoniego Stawarza i Ludwika Iwaszkę. Po burzliwych pertraktacjach prowadzonych od rana w magistracie przez Polską Komisję Likwidacyjną, komendant twierdzy gen. Siegmund Benigni, w poczuciu bezsilności, przekazał swe kompetencje władzom polskim. Komendę wojsk polskich w Krakowie objął płk Bolesław Roja.

1 XI 1918 – W Galicji Wschodniej została proklamowana Zachodnioukraińska Republika Ludowa. We Lwowie rozpoczęły się walki pomiędzy Polakami a Ukraińcami o władzę nad miastem. Wśród polskich obrońców miasta znalazło się wielu byłych legionistów, żołnierzy Polskiej Organizacji Wojskowej, a także członków ruchu harcerskiego i młodzieży. Wojna polsko-ukraińska o terytorium Galicji Wschodniej toczyła się aż do połowy 1919 roku.

³⁷ WBH, I.400.2827/5, Relacja mjr. Wojciecha Piaseckiego sporządzona 25 listopada 1921 r., s. 32–35.

³⁸ Ibidem, I.400.2827/2, Relacja kpt. Emanuela Jakubiczki z 15 listopada 1921 r., s. 27.

3 XI 1918 – Rząd Józefa Świeżyńskiego próbował przeprowadzić przeciwko Radzie Regencyjnej zamach stanu, ale Rada Regencyjna usunęła rząd, powołując w jego miejsce provizorium rządowe pod przewodnictwem Władysława Wróblewskiego.

7 XI 1918 – W Lublinie lewica niepodległościowa i ludowcy powołali niezależny od Rady Regencyjnej Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej z Ignacym Daszyńskim na czele. W skład rządu weszli ministrowie: aprowizacji (zastępczo) – Juliusz Poniatowski, bez teki – Tadeusz Nocznicki, bez teki – Bronisław Ziemięcki, informacji i propagandy – Wacław Sieroszewski, kooperatyw – Medard Downarowicz, oświaty – wakat, poczty i komunikacji – Jędrzej Moraczewski³⁹, pracy i opieki społecznej – Tomasz Arciszewski, przemysłu – wakat, robót publicznych – Marian Malinowski, rolnictwa – Juliusz Poniatowski, skarbu (zastępczo) – Medard Downarowicz, sprawiedliwości (zastępczo) – Ignacy Daszyński, spraw wewnętrznych – Stanisław Thugutt, spraw zewnętrznych – Ignacy Daszyński oraz wojny – Edward Śmigły-Rydz⁴⁰.

10 XI 1918 – Zwolnieni z więzienia w Magdeburgu brygadier Józef Piłsudski i płk Kazimierz Sosnkowski o godz. 7.30 przybyli na Dworzec Główny w Warszawie.

11 XI 1918 – W wagonie kolejowym w lesie pod francuskim Compiègne podpisano rozejm pomiędzy państwami ententy a Cesarstwem Niemieckim kończący I wojnę światową.

³⁹ Z powodu choroby Jędrzej Moraczewski nie przyjechał do Lublina, w związku z czym stanowisko nadzwyczajnego komisarza rządowego ds. kolejnictwa objął Przemysław Podgórski.

⁴⁰ W zastępstwie Józefa Piłsudskiego.

11 XI 1918 – W Poznaniu działający od 1916 roku tajny Centralny Komitet Obywatelski (grupujący stronnictwa o charakterze narodowym i ludowym) został przemianowany na Naczelną Radę Ludową i ogłosił się reprezentantem polskich interesów w Wielkopolsce. Przewodniczącym Prezydium Naczelnej Rady Ludowej został Bolesław Krysiwicz.

11 XI 1918 – Rada Regencyjna przekazała Józefowi Piłsudskiemu naczelne dowództwo wojsk polskich.

14 XI 1918 – Rada Regencyjna podjęła decyzję o samorozwiązaniu i całość swej władzy przekazała Józefowi Piłsudskiemu. Podporządkował mu się także Tymczasowy Rząd Ludowy Ignacego Daszyńskiego. Józef Piłsudski powierzył misję utworzenia nowego rządu Ignacemu Daszyńskiemu.

15 XI 1918 – W Warszawie odbyła się demonstracja zwolenników Narodowej Demokracji, którzy sprzeciwiali się misji Ignacego Daszyńskiego.

16 XI 1918 – Józef Piłsudski wysłał do rządów Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch, Japonii, Niemiec i wszystkich państw uczestniczących w wojnie oraz państw neutralnych telegram notyfikujący powstanie państwa polskiego. Tego samego dnia wysłał jeszcze telegram do marszałka Francji Ferdinanda Focha z prośbą o skierowanie Armii Polskiej we Francji do kraju.

18 XI 1918 – Józef Piłsudski powołał koalicyjny rząd z socjalistą Jędrzejem Moraczewskim na czele. Rząd nie zyskał jednak przychylności Narodowej Demokracji i części ruchu ludowego. Głównym zadaniem rządu było przygotowanie wyborów do Sejmu Ustawodawczego i praca nad organizacją państwa. W skład rządu weszli ministrowie: aprowizacji – Antoni Minkiewicz, bez teki – Wincenty Witoś⁴¹, bez teki – Tomasz Nocznicki, bez teki – Marian Malinowski, komunikacji – Jędrzej Moraczewski, kultury i sztuki – Medard Downarowicz, poczt i telegrafów – Tomasz Arciszewski, pracy i opieki społecznej – Bronisław Ziemięcki, przemysłu i handlu – Jerzy Iwanowski, robót publicznych – Józef Pruchnik⁴², rolnictwa – Franciszek Wojda⁴³, sprawiedliwości – Leon Supiński, spraw wewnętrznych – Stanisław Thugutt, spraw wojskowych i Naczelny Wódz – Józef Piłsudski⁴⁴, spraw zagranicznych – Leon Wasilewski, wyznań religijnych i oświecenia publicznego – Ksawery Prauss, kierownicy: Ministerstwa Skarbu – Władysław Byrka i Ministerstwa Zdrowia – Witold Chodźko⁴⁵.

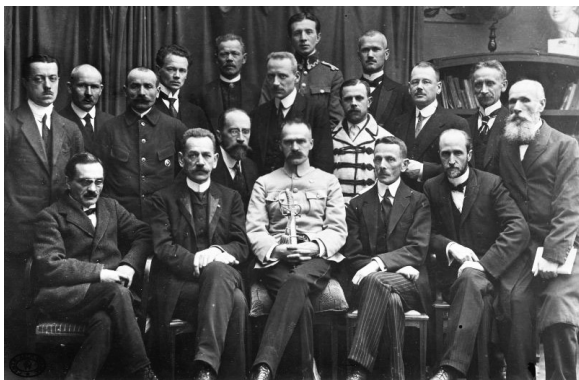
⁴¹ Od 29 XII 1918 roku zastąpił go Franciszek Wójcik.

⁴² Od 29 XII 1918 roku.

⁴³ Od 29 XII 1918 roku zastąpił go Błażej Stolarski.

⁴⁴ Od 4 XI 1918 roku kierownikiem Ministerstwa Spraw Wojskowych był płk Jan Wroczyński.

⁴⁵ Od 13 XII 1918 roku.

19 XI 1918 – Do Warszawy przybył poseł niemiecki hr. Harry Kessler, co oznaczało faktyczne uznanie państwa polskiego przez Niemcy. Dwa dni później jako pierwszy poseł zagraniczny w niepodległej Polsce złożył listy uwierzytelniające.

22 XI 1918 – Został wydany dekret o władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej, w myśl którego Polska stała się republiką. Józefowi Piłsudskiemu powierzono najwyższą władzę jako Tymczasowemu Naczelnikowi Państwa. Miał on sprawować tę funkcję do czasu zwołania Sejmu Ustawodawczego. Dekret ustalał, że rząd jest mianowany przez Naczelnika Państwa i przed nim odpowiedzialny.

23 XI 1918 – Został ogłoszony dekret Naczelnika Państwa wprowadzający 8-godzinny dzień pracy i 46-godzinny tydzień pracy (6 godzin pracy w sobotę).

28 XI 1918 – Została ogłoszona pięcioprzymiotnikowa ordynacja wyborcza: wybory miały być powszechne (z udziałem wszystkich pełnoletnich obywateli – bez względu na płeć), równe, bezpośrednie, tajne i proporcjonalne. Dekret Naczelnika Państwa ustalił także termin wyborów do Sejmu Ustawodawczego na 26 I 1919 roku.

3 XII 1918 – Sejm Dzielnicowy w Poznaniu uznał Naczelną Radę Ludową za przedstawicielstwo społeczeństwa polskiego w zaborze pruskim oraz na Górnym Śląsku i Pomorzu. Ponadto wyraził on wolę powstania zjednoczonego państwa polskiego z dostępem do morza. W tej sprawie zostały wysłane telegramy m.in. do premiera Francji Georges'a Clemenceau, prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Thomasa Woodrowa Wilsona i premiera Wielkiej Brytanii Davida Lloyd George'a.

7 XII 1918 – Został ogłoszony dekret Naczelnika Państwa potwierdzający działalność państwowej Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej jako centralnej instytucji emisyjnej do czasu powołania Banku Polskiego.

26 XII 1918 – Wraz z Brytyjską Misją Wojskową przybył do Poznania przedstawiciel Komitetu Narodowego Polskiego Ignacy Paderewski. Został entuzjastycznie przywitany przez tłumy Polaków.

27 XII 1918 – Wizyta Ignacego Paderewskiego w Poznaniu była iskrą, która roznieciła nastroje patriotyczne i doprowadziła do wybuchu powstania wielkopolskiego. Utworzono trzy fronty powstańcze: północny – nad Notecią, zachodni – nad Odrą i południowy – na granicy ze Śląskiem. Oddziały powstańcze zostały szybko przekształcone w regularną armię dowodzoną przez gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego.

29 XII 1918 – Rozpoczęcie pierwszego poboru rekruta do Wojska Polskiego.

31 XII 1918 – Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie oraz lokalne władze (Rady Narodowe w Przemyśle i Cieszynie) podporządkowały się centralnym władzom w Warszawie.

31 XII 1918 – Został ogłoszony dekret unifikujący wzór marek polskich, wydawanych przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową. Ujednolicanie pieniędzy na terytorium Polski zakończono w pierwszej połowie 1920 roku.

16 I 1919 – Do dymisji podał się rząd Jędrzeja Moraczewskiego. W wyniku porozumienia z Józefem Piłsudskim został powołany rząd z Ignacym Paderewskim na czele. Dzięki tej nominacji udało się utworzyć rząd popierany przez główne siły polityczne. Nowa Rada Ministrów zostaje również uznana przez Komitet Narodowy Polski, a za nim – przez ententę. Polska została oficjalnie uznana za państwo niepodległe. W skład rządu weszli ministrowie: aprowizacji – Antoni Minkiewicz⁴⁶, byłej dzielnicy pruskiej – Władysław Seyda, handlu i przemysłu – Kazimierz Hącia, oświaty – Jan Łukasiewicz, poczty – Hubert Linde, pracy – Jerzy Iwanowski, robót publicznych – Józef Pruchnik⁴⁷, rolnictwa – Stanisław Janicki⁴⁸, skarbu – Józef English⁴⁹, sprawiedliwości – Leon Supiński⁵⁰, spraw wewnętrznych – Stanisław Wojciechowski, spraw zagranicznych – Ignacy Paderewski, zdrowia publicznego – Tomasz Janiszewski. Kierownikiem Ministerstwa Spraw Wojskowych był płk Jan Wroczyński⁵¹,

⁴⁶ Do 30 IX 1919 roku, od 30 IX do 5 XI – Oskar Sobański, a następnie Stanisław Śliwiński.

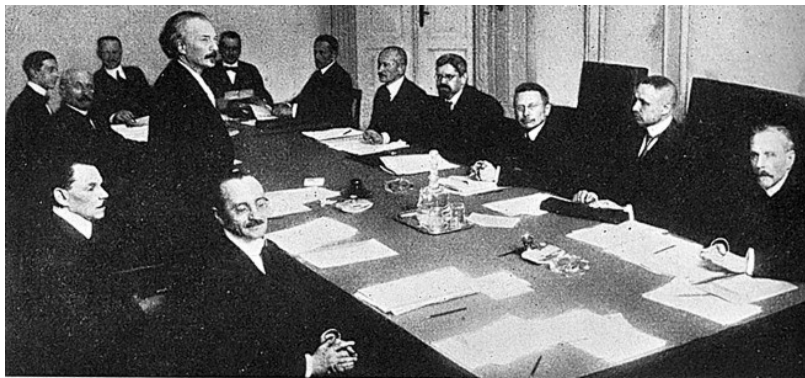
⁴⁷ Do 31 VII 1919 roku, a od 31 VII do 9 XII – Tadeusz Jasionowski.

⁴⁸ Do 30 IX 1919 roku, a następnie ministrem rolnictwa był Zygmunt Chmielewski.

⁴⁹ Od 4 IV do 31 VII 1919 roku – Stanisław Karpiński, a następnie Leon Biliński.

⁵⁰ Do 2 IX 1919 roku, a następnie ministrem sprawiedliwości był Bronisław Sobolewski.

⁵¹ Do 27 II 1919 roku, a następnie ministrem spraw wojskowych był gen. Józef Krzysztof Leśniewski.

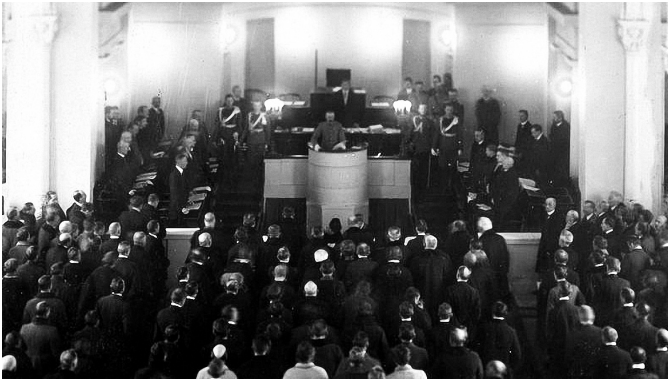

18 I 1919 – Rozpoczęła się konferencja pokojowa w Paryżu. W jej ramach 27 zwyciężczych państw miało ustalić powojenny ład w Europie. Ważną kwestią było uzgodnienie granic nowo powstałych krajów, w tym Polski. Najpoważniejszym wyzwaniem dla uczestników konferencji było wyznaczenie granicy polsko-niemieckiej. Spornymi terenami były przede wszystkim Górny Śląsk, Wielkopolska, Kujawy i Pomorze Gdańskie, a także Warmia i Mazury. Reprezentantami Polski w Paryżu byli Roman Dmowski i Ignacy Paderewski.

23 I 1919 – Władze czechosłowackie wydały rozkaz ataku na teren Śląska Cieszyńskiego. Rozpoczęła się wojna polsko-czechosłowacka o pogranicze śląskie. Ofensywa czechosłowacka została powstrzymana 31 stycznia w wyniku nierozstrzygniętej bitwy pod Skoczowem. Polską obroną dowodził płk Franciszek Latinik. O dalszych losach Śląska Cieszyńskiego miała zdecydować konferencja pokojowa w Paryżu.

26 I 1919 – Odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Elekcja skończyła się sukcesem Narodowej Demokracji, która uzyskała blisko 36% mandatów. Wynik poniżej oczekiwań zdobyli socjaliści (9%). Ważnymi siłami politycznymi okazały się partie chłopskie. Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast” zdobyło 12% mandatów, zaś Polskie Stronnictwo Ludowe „Wyzwolenie” – 15%.

10 II 1919 – W budynku byłego Instytutu Aleksandryjsko-Maryjskiego Wychowania Panien przy ul. Wiejskiej odbyło się pierwsze posiedzenie Sejmu. Obrady otworzył przemówieniem Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, który nominował Ferdynanda Radziwiłła na marszałka seniora. Na pierwszym posiedzeniu przedstawiono Sejmowi 210 dekrétów rządu do zatwierdzenia.

14 II 1919 – Na drugim posiedzeniu Sejmu przyjęto przygotowany przez rząd „Tymczasowy regulamin obrad Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej”. Marszałkiem Sejmu wybrano Wojciecha Trąpczyńskiego, zaś wicemarszałkami: Jakuba Bojkę, Andrzeja Maja, Jędrzeja Moraczewskiego, Stanisława Osieckiego i Józefa Ostachowskiego.

14 II 1919 – W miejscowości Mosty niedaleko Szczuczyna polskie wojska starły się z nacierającymi ze wschodu oddziałami Armii Czerwonej. Bitwa jest uznawana za formalny początek wojny polsko-rosyjskiej o kontrolę nad kresami wschodnimi.

16 II 1919 – Zostały zakończone działania zbrojne w Wielkopolsce. Wyzwolony przez powstańców obszar został oddany pod kontrolę Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej⁵². O dalszych losach Wielkopolski miała zadecydować konferencja pokojowa w Paryżu.

28 VI 1919 – Został zawarty traktat pokojowy w Wersalu. Na jego mocy Polska odzyskała znaczną część ziem zabranych jej przez Prusy w I i II rozbiorze, większą część Wielkopolski i znaczną część byłych Prus Królewskich (zwanych pod zaborem Prusami Zachodnimi), z niewielkim jednak dostępem do morza (144 km). Na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach miały się odbyć plebiscyty. Gdańsk z przyległymi gminami i miastami Oliwą i Sopotem stał się wolnym miastem o charakterze odrębnego państwa, ale z włączeniem w skład terytorium celnego Polski i zapewnieniem jej szerokich uprawnień w porcie gdańskim.

⁵² W skład Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej wchodził: ks. Stanisław Adamski i Władysław Seyda z Wielkopolski, Wojciech Korfanty i Józef Rymer ze Śląska, Stefan Łaszewski z Pomorza Gdańskiego i Adam Poszwiński z Kujaw.